

Zorgen over migratie en grenzen

Een opzwevende tango tussen de securitisering van migratie en de politisering van Europa

Maartje van der Woude

SOC 13 (1): 61–72

DOI: 10.5117/SOC2017.1.WOUD

Abstract

Globalization has had a great impact on the way in which Western liberal democracies are managing mobility. Despite the positive aspects of globalization, it is increasingly being associated with risky activities and risky individuals. This article explores how, as a result of all this, debates on mobility have become politicized and securitized and how (irregular) migrants seem to be bearing the brunt of this. In doing so, the article focuses on the area where the principle of free movement should prevail, at least in theory: the Schengen Area. Whereas debates on crime and migration have completely merged since the start of the so-called refugee crisis, this article will show that concerns of migration and crime, and the alleged relationship between the two, have always dominated the discourse on mobility in the Schengen area.

'If the Euro proved to be a fair-weather currency whose structures and rules buckled and nearly collapsed in a storm, the same is now evident on immigration [...] There is no "European" immigration policy or regime. There is a mish-mash of national policies, a patchwork of systems and criteria which are contradictory, incoherent [and] fragmented.' (Traynor 2015)

Vijf jaar geleden stond Europa als gevolg van de in 2010 in diverse landen ontsproten Arabische lente, nog redelijk aan het begin van wat – zo bleek later – een moeizaam hoofdstuk in haar geschiedenis zou worden. De toestroom van migranten vanuit, met name, Noord-Afrika naar het Europese continent zette een van de fundamenteën van Europa, en in het bijzonder Schengen, onder druk: het vrije verkeer van personen en de daarbij behorende open Europese binnengrenzen. Gedreven door een veelheid aan

angsten en zorgen is migratie een kernthema van politieke discussies op zowel Europees als op nationaal niveau geworden. Hierbij worden in zowel het publieke als het politieke debat dikwijls eenvoudig verbanden geïmpliceerd tussen migratie, criminaliteit en terrorisme. Dat migratie en in het bijzonder grensmobilititeit als thema's gepolitiseerd zijn geraakt, staat buiten kijf. In veel Europese landen kan de politisering van migratie ook op de nodige aandacht van de wetenschap rekenen. Vanuit verschillende disciplines wordt er op deze thematiek gereflecteerd, waarbij politisering vaak in een adem wordt genoemd met begrippen als securitisering en globalisering. Hoewel ik geenszins wil betogen dat de processen waar deze begrippen voor staan niet op enigerlei wijze met elkaar samenhangen, of in ieder geval elkaar beïnvloeden, is het wat mij betreft niet altijd evident *hoe* auteurs deze relaties voor zich zien. Dit is jammer, omdat het juist in een tijd waarin populistische politici op thema's als migratie en veiligheid de complexiteit van dergelijke grote thema's omwille van het aanspreken van het electoraat weten te reduceren tot zaken waar je ofwel voor, ofwel tegen bent, noodzakelijk is om duidelijkheid te verschaffen over dit soort zaken. Meer inzicht in *hoe* securitisering en politisering met elkaar gepaard gaan en elkaar zelfs versterken en meer inzicht in *hoe* globalisering hierbij ook een complicerende rol speelt zou – maar wellicht is dit ijdele hoop – kunnen bijdragen aan een meer gedegen politiek en publiek debat over deze kwesties. Een debat waarbij er sprake is van responsieve deliberatie in plaats van het discussiëren aan de hand van *oneliners* en *soundbites* (Witteveen 2005). Zoals gezegd is er in de literatuur veel aandacht voor de politisering van migratie. Omdat publieke en politieke discussies over migratie in Europa niet te begrijpen zijn zonder ook een goed zicht te hebben op de wijze waarop Europa en 'Schengen' gepolitiseerd zijn geraakt, en deze stap dikwijls wordt overgeslagen in het schrijven over de politisering en securitisering van migratie, wil ik in deze bijdrage aandacht besteden aan dit laatste.

1 Globalisering, securitisering en politisering

De Duitse socioloog Beck beschrijft globalisering als 'the processes through which sovereign nation states are crisscrossed and undermined by transnational actors with varying prospects of power, orientations, identities and networks' (2002: 11). Als gevolg van de toegenomen mobiliteit van informatie, goederen, kapitaal en mensen worden staten in toenemende mate geconfronteerd met hun beperkingen in het houden van toezicht op

al deze stromen. Door het aan het licht komen van de schaduwzijde van deze ‘wereld in beweging’ (Inda en Rosaldo 2002) – gevonden containers met drugs, indicatoren van mensensmokkel, transnationale criminele transacties – zijn staten zich bewust van de ‘blinde vlekken’ in hun toezicht (Gundhus en Franko 2016). De begrijpelijke reactie is dan ook een grotere investering in het verbeteren van het toezicht op allerhande grensoverschrijdende mobiliteit. Hierbij wordt niet alleen geïnvesteerd in meer statelijk toezicht, maar worden ook expliciet allianties aangegaan met private actoren als gevolg waarvan er zich een complex netwerk van ‘nodes’ ontplooit waarin allen hun steentje bijdragen aan dit toezicht (Shearing en Wood 2003).

Globalisering levert nieuwe bronnen van onveiligheid en uitdagingen op, in het bijzonder met het oog op de nationale veiligheid waar staten zich – logischerwijze – verantwoordelijk voor voelen. Als gevolg van globalisering vervaagt het onderscheid tussen nationaal en internationaal en hiermee ook de grens wat als een binnenlandse dreiging of als een van buiten afkomstig dreiging voor de nationale veiligheid aangemerkt moet worden. Is terrorisme een externe dreiging? Of is het, nu we weten dat het terroristisch gedachtegoed ook Nederlandse huiskamers bereikt als gevolg van het gebruik van technologie en het feit dat mensen kunnen reizen om zich in te laten met en aan te sluiten bij hen die het extreme gedachtegoed prediken, een interne dreiging? Waar maatschappelijke vooruitgang en globalisering hand in hand gaan, bestaat er de neiging om globalisering, conform het zojuist gegeven voorbeeld, met name te zien als iets problematisch. Iets dat ons onzeker maakt vanwege het feit dat we geen controle meer hebben over het bepalen voor wie we nou wel en voor wie we eigenlijk liever niet open willen staan. De reeds eerder genoemde Beck, maar ook Britse socioloog Giddens, plaatsen deze gevoelens van onzekerheid en zorg in de kern van wat zij de ‘risicosamenleving’ noemen. Door toegenomen individualisering, emancipatie en mondigheid en een grotere bewustheid doen burgers, meer dan tevoren, een stevig beroep op de overheid om beschermd te worden tegen de onzekerheden die de laatmoderne samenleving met zich meebrengt (Giddens 1991).

Volgens Giddens kan de moderne tijd worden getypeerd als een ‘post-traditionele orde’ welke, in tegenstelling tot wat de vroege modernisten dachten, helemaal niet transparant blijkt te zijn. Deze posttraditionele orde blijkt zich te voltrekken in een risicosamenleving waarin een fundamentele onzekerheid heerst over de gevaren die de mensheid bedreigen en de manier waarop daar op moet worden gereageerd, maar waarin de boodschap dat er niet gereageerd gaat of kan worden geen optie is (Giddens

1998: 23-24). De onzekerheid en onduidelijkheid over hoe op te treden en tegen welke gevaren precies draagt volgens Beck bij aan de securitisering van 'anderen', maar ook aan de politisering van deze onzekerheden. Zo schrijft hij: 'Is it not spies, communists, Jews, Turks or asylum seekers from the Third World who are ultimately behind it? The very intangibility of the threat and people's helplessness as it grows promote radical and fanatical reactions and political tendencies that make social stereotypes and the groups afflicted by them into "lightning rods" for the invisible threats that are inaccessible to direct action' (Beck 2002: 75-76). In hedendaags Europa, dat zich geplaagd ziet voor een aanzienlijk vluchtelingen-vraagstuk waarvan de oorzaken zich niet of nauwelijks aan banden laten leggen, lijken migranten symbool te staan voor de onbekende dreiging die uitgaat van open grenzen. Hierbij moet opgemerkt worden, en dat doe ik uitdrukkelijk zonder ook maar in enige mate een relatie tussen migratie en terreur te willen suggereren, dat Europa dat de afgelopen jaren ook in toenemende mate te maken heeft gehad met de grootste dreiging voor open samenlevingen: terrorisme. De factor 'terreur' is een factor die namelijk ontegenzeggelijk een grote rol heeft gespeeld en nog speelt bij de securitisering en politisering van migratie en grensmobiliteit. Dit doet natuurlijk niets af aan het feit dat het leggen van deze relatie problematisch is en het nemen van maatregelen op basis van de vermeende link tussen migratie en terreur verwerpelijk. Dit alles lijkt in de Verenigde Staten echter geen belemmering te vormen voor het invoeren van een 'travel ban' voor individuen afkomstig uit een beperkt aantal landen die aangemerkt zijn als potentiële terreurhaarden. Dit brengt me op een belangrijk punt, namelijk selectie en uitsluiting als problematische keerzijden van de securitisering en politisering van migratie.

Het vormgeven van het toezicht op mobiliteit als gevolg van globalisering met het oog op de handhaving van orde en veiligheid kan niet los gezien worden van vraagstukken over inclusiviteit en de vraag wie er wel en wie er niet bij (mogen) horen. In de internationale literatuur wordt dit ook wel aangeduid met het concept 'belonging'. Het controleren van ID-documenten, visa en verblijfsvergunningen, grenstoezicht, het zijn allemaal handelingen die, in de context van het streven toezicht te houden op mobiliteit, er op zijn gericht om onderscheid te kunnen maken tussen die personen die wel en personen die niet gewenst zijn. De onderliggende keuzes, en het feit dat er een keuze gemaakt wordt, staan volgens Gundhus en Franko (2016) ook symbool voor de macht van de staat en het belang dat er aan nationale identiteit wordt gehecht. Volgens Sassen (1999) zijn het juist de zorgen om het behoud van de nationale identiteit en nationale

cultuur waarom open grenzen en de dientengevolge toegenomen mobiliteit op veel weerstand kunnen rekenen. Het hebben, en houden, van controle over de territoriale grenzen vormt namelijk een krachtig instrument in de productie van nationale culturen, aangezien het sociale en culturele pluralisering beperkt. Juist deze pluralisering vormt in toenemende mate een uitdaging voor politici en voor de hegemonie van door de staat gesanctioneerde vormen van nationaal bestaan (Vasilev 2014).

2 Schengen: open en gesecuritiseerde binnengrenzen

De ambivalentie die er, impliciet dan wel expliciet, lijkt te bestaan jegens globalisering als een ontwikkeling die naast veel positieve effecten ook de nodige risico's en onzekerheden met zich meebrengt, is ook zichtbaar in de wijze waarop landen op het idee van open grenzen reageren. Van meet af aan zijn de discussies over Schengen doorspekt geweest van zorgen over de essentie van het Schengenverdrag. Waar lidstaten in het bijzonder de economische voordelen zagen van het afschaffen van de binnengrenscontroles, maakte men zich tegelijkertijd grote zorgen over wat dit voor een effect zou hebben op grensoverschrijdende georganiseerde criminaliteit en op irreguliere migratie. Hoewel het de belofte van Schengen was dat deze zorgen over de binnengrenzen niet noodzakelijk waren vanwege een goede controle aan de Europese buitengrenzen – de creatie van 'fort Europa' – bevatte het pakket aan maatregelen dat in werking trad in 1999 ook een reeks aan maatregelen die erop was gericht om de zorgen over het door lidstaten ervaren gebrek aan bescherming weg te nemen. Naast het invoeren van een Europees visa- en asielbeleid werden ook ter bestrijding van de grensoverschrijdende drugshandel de handen ineengeslagen en werd het Schengen Informatie Systeem (SIS) ingevoerd. Dit laatste is een geautomatiseerd register dat de politieke en justitiële autoriteiten in elk van de Schengenlanden permanent inzicht verschaft in de internationale opsporingsinformatie van de andere partners in het Schengenakkoord. Ook ten aanzien van de controles op de mobiliteit aan de eigen intra-Schengengrenzen biedt de Schengengrenscode, de Europese regeling waarin alle regels zijn opgenomen die landen in acht moeten nemen ten aanzien van het vrij verkeer van personen, landen nog diverse opties. Zo kunnen landen onder bepaalde omstandigheden en onder bepaalde voorwaarden ertoe besluiten om tijdelijk het Schengenverdrag op te schorten door weer grenscontroles in te voeren aan de eigen binnengrenzen. Om te voorkomen dat lidstaten te eenvoudig deze vergaande maatregel inroepen,

biedt de Schengengrenscodes landen ook de mogelijkheid om permanent in de intra-Schengengrensgeschieden migratie- en politiecontroles uit te voeren zolang deze maar niet een verkapte vorm van grenstoezicht zijn (Van der Woude, Dekkers en Brouwer 2015; Rodrigues en Van der Woude 2016). Met name deze laatste mogelijkheid voelt enigszins gekunsteld: Hoewel de controles geen grenscontroles mogen heten en niet 24/7 mogen worden uitgevoerd, worden ze nergens anders in het land dan in een zone van twintig kilometer rondom de intra-Schengengrenzen uitgeoefend.

Wat mij betreft is dit dan ook illustratief voor de ambivalentie die ten grondslag lijkt te liggen aan Schengen. Doordat het gedeelde geloof onder lidstaten was dat Europese integratie via de opening van binnengrenzen zou leiden tot een toename van grensoverschrijdende criminaliteit en meer mobiel banditisme moet ironisch genoeg worden vastgesteld dat Schengen heeft geleid tot meer grenstoezicht in plaats van minder.

3 De politisering van Europa

Waar ik hiervoor uiteengezet heb hoe mijns inziens globalisering, via meer mobiliteit, leidt tot securitisering en politisering van in het bijzonder groepen 'anderen', is het om te begrijpen hoe intra-Schengengrensmobiliteit zo gepolitiseerd is geraakt ook van belang om een blik te werpen op de politisering van het 'project Europa'. Onder dit laatste wordt, in de context van de bijdrage, het idee verstaan van Europese *eenwording* en het, als gevolg daarvan, afdragen van een zekere mate van soevereiniteit aan de Europese gremia en het daadwerkelijk vertrouwen in het feit dat nationale belangen ook op Europees niveau adequaat zouden worden behartigd. Het jaar 2005 is belangrijk voor wat betreft de nationale politisering van 'Europa'. Op 1 juni van dat jaar stemden Nederlandse kiezers massaal tegen de Europese grondwet en werd het politiek Den Haag pijnlijk duidelijk dat men niet ongestoord de gang kon gaan waar het Europa betrof. Politici ontdekten Europa als een issue dat klaarblijkelijk leefde onder burgers en waarmee je kon scoren. Hoewel uit onderzoek van TNS-NIPO (2012) is gebleken dat de burgers die 'nee' stemden tegen de Europese grondwet dit niet zozeer deden vanuit onvrede met Europa, maar meer vanuit onvrede met Den Haag en de gebrekkige informatie over de vermeende grondwet, is het wel sinds dit jaar dat alle zaken die op Europees niveau spelen op aanzienlijke aandacht van nationale politici kunnen rekenen (Van den Berg en Van Eijk 2012). Zo is de PVV deels van zijn anti-islamretoriek afgestapt en laat nu voornamelijk anti-EU-retoriek horen. Dat komt treffend tot uiting in de

titel van het PVV-partijprogramma 2012-2017: Hún Brussel, óns Nederland. Ook Forum voor Democratie profileert zich als sterk anti-EU; zo is de partij voorstander van een Nexit en bepleit het referenda over de Euro, de open grenzen en lidmaatschap van de Europese Unie. Daarnaast spelen ook SP, PvdA en VVD op specifieke thema's met een eurosceptische houding. In een sinds 2005 steeds EU-sceptischer wordend klimaat in Nederland, en ook in andere landen, is het dan ook geen verrassing dat wat onder meer wordt gezien als het probleem van de EU, de vluchtelingencrisis van 2015, door diverse politieke partijen met beide handen wordt aangegrepen om het Europees beleid verder te bekritisieren, waarbij het beeld werd geschetst dat landen geheel de controle over de eigen grenzen kwijt zouden zijn. Gezien de in de vorige paragraaf beschreven mogelijkheden die Schengenlanden nog hebben om toezicht uit te oefenen op grensmobilititeit, moet worden geconcludeerd dat dit laatste beeld onjuist is en naar alle waarschijnlijkheid reeds bestaande gevoelens van angst en onzekerheid onder de bevolking verder zal aanwakkeren.

4 De vluchtelingencrisis: een complexe mix van securitisering, Europeanisering en politisering

Na in het voorgaande de omstandigheden te hebben geschetst die de uiteenlopende, dikwijls emotionele en soms ook extreme reacties binnen Europa op de 'vluchtelingencrisis' deels verklaren, zal in deze paragraaf een korte impressie worden gegeven van deze reacties.

Geconfronteerd met aanzienlijke aantallen dikwijls door geweld gedwongen ontheemden uit de hoorn van Afrika die via diverse routes het Europese vasteland bereikten, werd in 2015 duidelijk dat de buitengrenzen van Schengen in de praktijk niet de werende functie hadden die men bij het inwerkingtreden van het Schengenverdrag voor ogen had. Deze realisatie heeft een reeks aan reacties op nationaal niveau tot gevolg gehad waarbij landen gretig gebruik maakten van de verschillende mogelijkheden die de Schengengrenscode biedt om toezicht te houden op intra-Schengengrensmobilititeit. Zo hebben Zweden, Duitsland en Denemarken het verdrag van Schengen tijdelijk opgeschort door weer systematische grenscontroles in te voeren. Andere landen, zoals Slovenië en Oostenrijk, hebben getracht migranten tegen te houden middels het plaatsen van metalen hekken. In Nederland werden de controles die al sinds de inwerkingtreding van Schengen door de Koninklijke Marechaussee in intra-Schengengrensgebieden worden uitgevoerd, geïntensiveerd (Van der Woude, Brouwer en Dekkers 2016). Derge-

lijke controles worden, voor zover bekend, ook uitgevoerd in Duitsland en Frankrijk (Van der Woude 2017).

Het nemen van concrete maatregelen ging hand in hand met discussie over de verdeling van vluchtelingen over verschillende Europese lidstaten. Dit debat verliep niet eenvoudig. Zo ontstonden er fricties tussen overheden die zich aan een hoger vluchtelingenquotum hadden gecommitteerd door middel van herhuisvesting of asielverlening, overheden die slechts een beperkt aantal vluchtelingen wilden toelaten en overheden die kritisch waren op de plannen voor de verdeling van vluchtelingen gezien de inbreuk die hiermee gemaakt zou worden op eigen soevereiniteit en het welzijn van de 'eigen' burgers (Bauböck 2017). De discussies over de herverdeling illustreren de groeiende spanningen tussen nationaal en supranationaal bestuur – de onvrede vanuit nationale overheden over het feit zij vanuit Europa opgelegd krijgen hoe zij zich moeten opstellen op het gebied van migratie. In mei 2015 bekritiseerde het Verenigd Koninkrijk dan ook het EU-relocatieplan voor de mediterrane migrantencrisis vanwege het 'niet-vrijwillige' karakter. In het kader van het tweede implementatiepakket (september 2015) hebben Tsjechië, Hongarije, Roemenië en Slowakije tegen het EU-voorstel om 120.000 migranten te huisvesten gestemd.

Naast aangescherpte grenscontroles en geschillen over de verdeling van vluchtelingen, is er een veelheid aan reactief nationaal beleid zichtbaar in Europa. Zo heeft Denemarken aangedrongen op een strenger vluchtelingenbeleid en hebben regeringen in Duitsland en Zweden hun aanvaankelijke politiek van gastvrijheid ten opzichte van migranten afgezwakt. Veelzeggend in dit opzicht is de 'gedeeltelijke' omkering van de oorspronkelijke Duitse *Willkommenskultur*, welke in de late zomer van 2015 door pro-vluchtelingenbewegingen enthousiast werd omarmd toen Bondskanselier Merkel aankondigde om dat jaar ongeveer 800.000 asielzoekers toe te willen laten. Als gevolg van hevige kritiek op haar aanpak van en reactie op het vluchtelingenvraagstuk, heeft Merkel geleidelijk aan een meer restrictieve aanpak ingevoerd. Zo werden Noord-Afrikaanse landen als veilige zones gedefinieerd, werd de mogelijkheid tot gezinshereniging stopgezet en wordt het ook door het invoeren van subsidiaire bescherming moeilijker om asiel verleend te krijgen. In sommige Centraal- en Oost-Europese staten zoals Hongarije, Slowakije en Tsjechië wordt het leger ingezet en worden fysieke barrières bestaand uit hekken, prikkeldraad en betonblokken opgeworpen om migranten tegen te houden. Door geschillen over het vluchtelingenvraagstuk is de aandacht verschoven naar individuele acties van EU-lidstaten, waarbij in discussies en debatten de belangen van staten vaak meer worden benadrukt dan de kwetsbaarheid van migranten en

worden er vragen opgeworpen over het al dan niet toepassen van Europese asielregels (Fakhouri 2016).

Niet alleen politici maken zich zorgen, ook onder burgers leeft het thema migratie sinds 2015 enorm. Het publieke debat richt zich daarbij dikwijls op de vraag of vluchtelingen een bedreiging voor de sociale veiligheid en nationale identiteit zijn. Zo was er na de onregelmatigheden en aanrandingen tijdens oud en nieuw in Keulen in januari 2016 een duidelijke verschuiving in de Duitse publieke opinie en retoriek waarneembaar: waar er aanvankelijk zoals gezegd werd gedacht en gesproken in termen van verwelcoming en gastvrijheid, stond na het voorval in Keulen de mogelijke bedreiging van nieuwkomers voor de maatschappelijke veiligheid centraal in het maatschappelijk debat (Weber 2016). De koppeling tussen migratie en veiligheid gaat verder dan 'reguliere' criminaliteit. Na de aanslagen in Parijs in november 2015 verschijnen er verontrustende berichten in de media over hoe terreurorganisatie ISIS van de chaos aan de Europese buitengrenzen gebruik zou maken om terreurcellen voet aan de grond te laten krijgen in Europa om aanslagen voor te bereiden en te plegen.¹ Waar er al zorgen bestonden over de vermeende link tussen migratie en terrorisme, hebben voornoemde aanslagen een katalyserend effect gehad dat alleen maar verder leek te worden bestendigd door andere aanslagen die in de jaren daarna zouden volgen. Tegen het einde van 2015 bleek uit de Eurobarometer-enquête dat 'immigratie' de belangrijkste zorg voor EU-burgers is (European Commission 2015). Uit een Pew Research Center Survey van 2016 (Pew Research Center 2016) bleek dat EU-burgers vluchtelingenaankomsten associëren met terrorisme.

Publiek discours biedt een krachtige vector voor het 'dramatiseren' en benaderen van migratie als een veiligheidsdreiging en creëert daarmee ook een vruchtbare bodem voor anti-immigratiesentimenten en politieke partijen die daar op inspelen. In diverse West-Europese landen, waaronder Nederland, Oostenrijk, Duitsland en Frankrijk, zijn (extreem)rechtse partijen met een sterk anti-immigratie- en anti-Europaprofiel enorm gegroeid. In het Hongaarse referendum op 2 oktober 2016 verwierp 95 procent van de kiezers de EU-quota voor migranten. Maar hoewel het referendum ongelukkig bleek te zijn omdat de kiesdrempel van 50 procent niet werd gehaald, putte de regering nog steeds uit de nee-stemmen om het anti-migrantenbeleid te ondersteunen en het EU-besluit om asielzoekers te herhuisvesten naast zich neer te leggen (Végh 2016). De politieke en publieke discoursen waarin wordt opgeroepen tot het inperken van migratie versterken elkaar over en weer en leiden daarmee tot een moeilijk te doorbreken negatieve spiraal van securitisering en politisering van migratie.

5 Afsluiting: een door onzekerheid gedreven *perpetuum mobile*?

Het grensoverschrijdende karakter van migratie maakt het logischerwijze een onderwerp waar politici op nationaal en op Europees niveau zich over buigen. De mobiliteit die onlosmakelijk met migratie is verbonden, maakt het noodzakelijk dat landen met elkaar samenwerken, en maakt het logisch dat hier ook vanuit Europees perspectief beleid op wordt gevoerd waar weer niet alle lidstaten het mee eens zullen zijn. De politisering van migratie is daarmee vanzelfsprekend. Wat niet vanzelfsprekend is, is de securitisering van migratie en mobiliteit en de politieke en beleidsmatige reacties die dit weer uitlokt. Luisterend naar nationale discussies over migratie, is het duidelijk dat de nadruk ligt op de onveiligheid en onrust die gepaard gaat met migratie en niet zozeer op de humanitaire dimensie van migratie en mobiliteit.

Wat leert deze bescheiden analyse van de politisering van Europa, Schengen en in het bijzonder het daarbinnen centraal staande vrije verkeer van personen ons, en allicht belangrijker, wat kunnen en moeten we hier mee? Door te reflecteren op het proces van politisering en te illustreren hoe dit proces samenhangt met andere grote en moeilijk te bevatten en (be)grijpen maatschappelijke ontwikkelingen als globalisering en securitisering heb ik beoogd inzichtelijk te maken *waarom* discussies over migratie en open grenzen dikwijls emotioneel beladen en daardoor complex zijn. In de kern zijn dit discussies over hoe wij, maar ook hoe landen, om moeten gaan met onzekerheden. Onzekerheden die, als we niet oppassen, onder het mom van het behoud van de nationale veiligheid en de nationale identiteit leiden tot een mijns inziens onwenselijk en dikwijls polariserend sluiten van de gelederen. Juist in het duiden van deze onzekerheden door het stellen van (de juiste) vragen, door het doorvragen en door het doen van onderzoek en het communiceren hierover met een breed publiek kunnen wetenschappers een belangrijke rol spelen. Waar het politiek discours rondom migratie en mobiliteit zich inmiddels het beste laat kenschetsen als een opzwevende tango van minder migratie en dus meer veiligheid, is het van belang dat dit opzwevende ritme – met alle desastreuze gevolgen van dien – doorbroken wordt. Het moge duidelijk zijn dat dit geen eenvoudige klus wordt gezien de huidige tijdsgeest en het huidige politiek klimaat, maar de tijd van aan de zijlijn staan door louter te observeren is voorbij. Het debat moet actief worden gezocht – met politici maar ook met ‘de’ samenleving – en worden gevoerd op basis van kennis en wetenschappelijke inzichten. Maar dit moet, om niet direct terzijde ge-

schoven te worden als elitair en opererend vanuit de ivoren toren, wel gebeuren met gevoel en aandacht voor de geluiden en zorgen vanuit die samenleving. Mogelijk kan op deze manier, door het verschaffen van juiste informatie en het bieden van nuance en reflectie, de opzweepende en oververhitte tango worden aangepast tot een rustige en gracieuze Engelse wals.

Noten

1. Zie bijvoorbeeld: <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/isis-fighters-virtually-impossible-to-detect-as-group-continues-to-use-fake-passports-to-exploit-a6836376.html>

Literatuur

- Bauböck, R. (2018) Refugee Protection and Burden-sharing in the European Union. *Journal of Common Market Studies*, 56(1): 141-156.
- Beck, U. (2002) *What is Globalization?* Cambridge: Polity Press
- Berg C.F. van den en C.J.A. van Eijk (2012) Van permissive consensus tot political by-pass: De politisering van de EU in Nederland. In: P. de Jong en S. de Lange (red.) *Europa, burgerschap en democratie: Over de gespannen relatie tussen burgers en Europa en mogelijkheden om die te ontspannen*. Den Haag: Raad voor het Openbaar Bestuur, 41-55.
- European Commission (2015) Europeans' views on the priorities of the European Union. *Standard Eurobarometer*, 84(Autumn). Verkregen op 12 oktober 2017, <https://ec.europa.eu/comfrontoffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/72444>.
- Fakhoury, T. (2016) Securitising Migration: The European Union in the Context of the Post-2011 Arab Uprising. *The International Spectator*, 51(4): 67-79.
- Giddens, A. (1991) *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity.
- Giddens, A. (1998) *The Third Way. The Renewal of Social Democracy*. Cambridge: Polity.
- Gundhus, H. en K. Franko (2016) Global policing and mobility: identity, territory, sovereignty. In: B. Bradford, B. Jauregui en I. Loader (red.) *The SAGE Handbook of global Policing*. London: Sage.
- Inda, J.X. en R. Rosaldo (2002) Introduction: A World in Motion. In: J.X. Inda en R. Rosaldo (red.) *The Anthropology of Globalization: A Reader*. Oxford: Blackwell, 1-34.
- Pew Research Center (2016) *Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs*. Verkregen op 12 oktober 2017, <http://www.pewglobal.org/2016/07/11/europeans-fear-wave-of-refugees-will-mean-more-terrorism-fewer-jobs/>.
- Rodriguez P.R. en M.A.H. van der Woude (2016) Proactieve politiecontrole en onderscheid naar etniciteit of nationaliteit. *Nederlands Juristenblad*, 91(32): 2294-2302.
- Sassen, S. (1999) *Globalization and its Discontents: Essays on the New Mobility of People and Money*. New York: The New Press.
- Shearing, C. en J. Wood (2003) Nodal Governance, Democracy, and the New 'Denizens'. *Journal of Law & Society*, 30(3): 400-419.

- TNS NIPO (2012) *Verkiezingen gaan nu écht over Europa: voor en tegenstanders integratie EU slaan aan op verkiezingsthema Europa*. Verkregen op 12 oktober 2017, www.tns-nipo.com/tns-nipo/nieuws/van/verkiezingengaan-nu-echt-over-europa/.
- Traynor, I. (2015) Refugee crisis: east and west split as leaders resent Germany for waiving rules, *The Guardian*, 5 september, <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/05/migration-crisis-europe-leaders-blame-brussels-hungary-germany>.
- Vasilev, G. (2014) Open borders and the Survival of National Cultures. In: L. Weber (red.) *Rethinking Border Control for a Globalizing World*. New York: Routledge, 98-115.
- Végh, Z. (2016) *Hungary's migrant quota referendum: Never let a good crisis go to waste*. European Council on Foreign Relations. Verkregen op 12 oktober 2017, http://www.ecfr.eu/article/commentary_hungarys_migrant_quota_referendum_never_let_a_good_crisis_go7011#.
- Witteveen W.J. (2005) Anatomie van de strafwetgever. In: J.H. Crijns, P.P.J. van der Meij en G.K. Schoep (red.) *De taak van de strafrechtswetenschap*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 53-68.
- Woude M.A.H. van der, T.J.M. Dekkers en J. Brouwer (2015) Over crimmigratie en discretionair beslissen binnen het Mobiel Toezicht Veiligheid... of Vreemdelingen... of Veiligheid? *Tijdschrift voor Veiligheid*, 14(2): 19-35.
- Woude M.A.H. van der, J. Brouwer en T.J.M. Dekkers (2016) *Beslissen in grensgebieden: een onderzoek naar het Mobiel Toezicht Veiligheid zoals uitgevoerd door de Koninklijke Marechaussee*. Den Haag: Boom criminologie.
- Woude M.A.H. van der (2017) A bridge over Schengen's troubled borders. *Leiden Law Blog*. Verkregen op 12 oktober 2017, <http://leidenlawblog.nl/articles/a-bridge-over-schengens-troubled-borders>.
- Weber B. (2016) 'We Must Talk about Cologne': Race, Gender, and Reconfigurations of 'Europe'. *German Politics and Society*, 34(4): 68-86.

Over de auteur

Maartje van der Woude is hoogleraar Rechtssociologie bij het Van Vollenhoven Instituut voor Recht, Bestuur & Samenleving van de Universiteit Leiden. Daarnaast is ze als *visiting professor* en *research affiliate* duurzaam verbonden aan respectievelijk het Department of Criminology & Sociology of Law van de Universiteit van Oslo en het Center for International Comparative Criminology van de University of Montréal. Deze bijdrage is geschreven mede in het kader van haar door NWO gefinancierde VIDI-onderzoek 'Getting to the Core of Crimmigration: Assessing the Role of Discretion in Managing Internal Cross-Border Mobility'. Voor meer informatie over het project, zie: www.europeanbordercommunities.eu.
E-mail: m.a.h.vanderwoude@law.leidenuniv.nl